

ПРИНЦИП ДОБРОСОВІСНОСТІ ЯК СКЛАДОВА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ

THE PRINCIPLE OF GOOD FAITH AS A COMPONENT OF ADMINISTRATIVE-LEGAL DOCTRINE

Діхтієвський П.В., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри адміністративного права та процесу

Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Герасименко Є.С., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного права та процесу

Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Соломаха А.Г., д.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного права та процесу

Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню принципу добросовісності як складника сучасної адміністративно-правової доктрини в контексті набрання чинності Законом України «Про адміністративну процедуру». Визначено подвійний – нормативний і аксіологічний – статус добросовісності, що виконує функцію метапринципу належного врядування, конкретизуючи верховенство права, юридичну визначеність, пропорційність та захист легітимних очікувань. Методологія ґрунтується на засадах детермінізму й узгодженості форми та системи регулювання; застосовано історико-правовий і порівняльно-правовий аналіз, логіко-юридичну реконструкцію, узагальнення та класифікацію, тріангуляцію джерел. Розроблено бінарну модель принципів адміністративної процедури (нормативні та змістовні/аксіологічні) і показано їхню динамічну взаємодію; уточнено триадне джерелознавче розмежування (конституційні, законодавчі, морально-етичні засади). Обґрунтовано місце добросовісності у структурі адміністративної дискреції як внутрішнього стандарту її здійснення: чесна мета, відсутність прихованого наміру, послідовність дій, урахування релевантних обставин, належне мотивування, баланс приватного й публічного інтересів, процесуальна економія без надмірного формалізму. Запропоновано напрями операціоналізації принципу: включення тестів добросовісності до регламентів і чек-листів, стандарти мотивування, фіксація причин відхилення від усталеної практики, audit trail та пояснюваність у цифрових процедурах. Показано, що добросовісність підвищує легітимність, передбачуваність і ефективність публічного адміністрування, не підміняючи гарантій захисту прав людини. Окреслено прогалини для подальших досліджень: індикатори вимірювання, розподіл доказового тягаря, процесуальні наслідки недобросовісності адміністрації в масових та алгоритмічних провадженнях.

Ключові слова: принцип добросовісності, належне врядування, адміністративна процедура, адміністративна дискреція, адміністративне судочинство, судова практика, пропорційність, легітимні очікування, процесуальна економія.

The article is devoted to the theoretical substantiation of the principle of good faith as a component of modern administrative-legal doctrine in the context of the entry into force of the Law of Ukraine "On Administrative Procedure". The dual – normative and axiological – status of good faith is determined, which performs the function of a meta-principle of good governance, specifying the rule of law, legal certainty, proportionality and protection of legitimate expectations. The methodology is based on the principles of determinism and consistency of the form and system of regulation; historical-legal and comparative-legal analysis, logical-legal reconstruction, generalization and classification, triangulation of sources are applied. A binary model of the principles of administrative procedure (normative and substantive/axiological) is developed and their dynamic interaction is shown; The triadic source-based distinction (constitutional, legislative, moral and ethical principles) is clarified. The place of good faith in the structure of administrative discretion as an internal standard for its implementation is substantiated: an honest goal, the absence of hidden intent, a sequence of actions, taking into account relevant circumstances, proper motivation, a balance of private and public interests, procedural economy without excessive formalism. Directions for operationalizing the principle are proposed: including good faith tests in regulations and checklists, motivation standards, recording the reasons for deviations from established practice, audit trail and explainability in digital procedures. It is shown that good faith increases the legitimacy, predictability and efficiency of public administration, without replacing guarantees for the protection of human rights. Gaps for further research are outlined: measurement indicators, distribution of the burden of proof, procedural consequences of administrative bad faith in mass and algorithmic proceedings.

Key words: principle of good faith, good governance, administrative procedure, administrative discretion, administrative proceedings, jurisprudence, proportionality, legitimate expectations, procedural economy.

Постановка проблеми. Визначити природу адміністративно-процедурних правовідносин можливо лише через окреслення їхніх базових засад. Протягом тривалого періоду на рівні закону (кодексу) такі принципи не були сформульовані, тому правозастосування відбувалося в умовах прогалин і тимчасово «підмінялося» нормами про адміністративні послуги. Прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» усунуло цю нормативну невизначеність, закріпивши системний перелік основоположних правил, якими мають керуватися учасники публічно-управлінських відносин.

Закріплені в чинному праві засади адміністративної процедури узгоджуються з упровадженою в Україні кон-

цепцією людиноцентризму. Вони зобов'язують вибудовувати публічно-управлінські відносини на основі верховенства права, юридичної рівності сторін, відкритості, прозорості та інших гарантій належного врядування.

Однією з ключових засад адміністративної процедури є принцип добросовісності. Його закріплення відображає реальний запит правозастосування, сформований судовою та регулятивною практикою, а також результати наукових досліджень, що обґрунтовують оптимальний перелік базових засад для забезпечення визначеності публічно-управлінських правовідносин.

Водночас слід зауважити, що до набрання чинності Законом України «Про адміністративну процедуру» ані

адміністративне, ані адміністративно-процесуальне законодавство не містило прямої норми про обов'язковість дотримання принципу добросовісності. Із набуттям чинності Цивільним кодексом України 2003 року принцип добросовісності одержав законодавче закріплення як одна з базових галузевих засад приватноправового регулювання. Втім у сфері договірних відносин його зміст і акценти відрізняються. У цивілістиці добросовісність розглядають, зокрема, як орієнтир здійснення особистих немайнових прав у сфері інтелектуальної власності [1], як моральну основу приватноправових зв'язків [2], а також як критерій недопустимості зловживання правом [3, с. 46] тощо.

Стан наукової розробки проблеми. У вітчизняній науці адміністративного права принцип добросовісності поступово еволюціонував від «цивілістичного імпорту» до самостійної публічно-правової засади. Довгий час він виводився опосередковано – із верховенства права, законності, заборони зловживання владою, належного врядування – у працях В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, В. К. Колпакова, Т. О. Коломосьця, В. М. Бевзенка, О. В. Кузьменко, Є. О. Легези, А. А. Шарая та ін.. Паралельно формувалася практичний вимір у податкових, дозвільних і контрольних відносинах: від сумлінного декларування й співпраці з органом – до заборони адміністрації діяти суперечливо (*venire contra factum proprium*) і створювати пастки для адресата.

Після ухвалення Закону України «Про адміністративну процедуру» добросовісність дістала пряму нормативну легітимацію як обов'язок і публічної адміністрації (послідовність, правдива мотивація, відсутність прихованої мети, повага до довіри), і приватної сторони (правдивість відомостей, співпраця, недопущення зловживань процесуальними правами), що зблизило українську доктрину з європейськими підходами (*good administration*, *protection of legitimate expectations*), відомими з робіт П. Крейга, К. Гарлоу, Ю. Шварце та німецької традиції *Treu und Glauben/Vertrauensschutz*.

Відтак в межах правової доктрини сформувалось декілька підходів до розуміння змісту принципу добросовісності, сутність яких відображується: визначення добросовісності як метапринципу, що конкретизує верховенство права та юридичну визначеність; співвідношення з пропорційністю та легітимними очікуваннями; встановлення стандартів поведінки сторін під час ініціювання, збирання доказів, слухання, мотивування та оскарження; вимоги до послідовності дій органу і заборона «пасток» процесу; як критерій застосування дискреції та контролю, при визначенні меж розсуду, тесту недискримінаційності й відсутності прихованого наміру; встановлення належного рівня довіри до декларованих даних проти перевірконого обов'язку; як критерій належності цифрового врядування, де добросовісність визначає зміст алгоритмічних рішень (прозорість, відтворюваність, відсутність маніпулятивної логіки), *audit trail*, *explainability*.

Однак при цьому більшість попередніх наукових пошуків виконувалися до ухвалення Закону України «Про адміністративну процедуру» й лише частково окреслювали зміст принципу добросовісності у публічно-управлінських відносинах та адміністративному судочинстві, що зумовлює потребу в комплексному переосмисленні та нормативній конкретизації цього принципу. Так, залишаються прогалини: відсутні уніфіковані критерії та індикатори добросовісності/недобросовісності; не стандартизовано розподіл доказового тягаря; слабо розроблено процесуальні наслідки недобросовісності органу (*reliance damages*, *estoppel* у публічному праві) та гарантії для добросовісного адресата в масових/автоматизованих процедурах.

Метою наукової статті є визначення сутності принципу добросовісності як складової адміністративно-правової доктрини.

Виклад основного матеріалу. Наукове осмислення змісту й сутності принципу добросовісності як засади реалізації адміністративних процедур слід здійснювати, спираючись на принципи детермінізму та узгодженості форми регулювання із загальною системою регулювання [4, с. 262].

Побудова дослідження на засадах детермінізму дає змогу окреслити зміст і внутрішню логіку системи принципів адміністративної процедури, простежити причинно-наслідкові зв'язки, що формують критерії її реалізації та впровадження. Такий підхід дозволяє розглядати систему принципів як складну мережу взаємообумовлених елементів, від узгодженості яких залежить зміст досліджуваної правової інституції. Вибір методів наукового пізнання має відповідати низці вимог: 1) зрозумілість для суб'єктів пізнання; 2) функціональна придатність у межах конкретного дослідницького завдання, яка забезпечує результативність; 3) безумовна надійність для отримання відтворених висновків у межах окремої наукової праці. Така методологічна рамка гарантує цілісність і валідність отриманих результатів [5, с. 65].

Методологічний інструментарій сформовано з урахуванням телеології дослідження та принципів методологічного детермінізму, що вимагають відповідності обраних методів природі об'єкта й очікуваним результатам. Застосовано історико-правовий метод для ретроспективної реконструкції генези принципу добросовісності у системі публічно-управлінських засад та адміністративному судочинстві і виявлення варіантів його змісту на різних етапах правового розвитку. Порівняльно-правовий метод забезпечив верифікацію місця добросовісності в ієрархії принципів суміжних галузей (конституційного, фінансового, адміністративного процесу), а також окреслив межі її міжсистемної трансплантації. Методи узагальнення та класифікації використано для операціоналізації поняттєвого апарату й побудови таксономії принципів адміністративної процедури. Дослідницький рух організовано «від загального до спеціального»: від моделі цілісної системи принципів – до уточнення змісту, функцій і нормативних наслідків принципу добросовісності як спеціальної процедурної засади. Валідність висновків забезпечено логіко-юридичною перевіркою, внутрішньою узгодженістю аргументації та триангуляцією джерел [6, с. 169–174].

Соціальна зумовленість формування системи принципів адміністративних процедур детермінується структурним впливом політико-правових, стратегічних та ідеологічних процесів, що характеризують конкретне суспільство і модель організації публічної адміністрації. Архітектоніка й функції адміністративних органів вибудовуються з огляду на суспільні потреби та запити окремих соціальних груп, що безпосередньо відбивається на змісті та ієрархії процедурних засад. В українському контексті цей процес розгортається в межах проголошеної доктрини людиноцентризму, яка вимагає переведення взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування на сервісні рейки та орієнтації їхньої діяльності на задоволення суспільних потреб. Відповідно, система принципів адміністративної процедури має забезпечувати функціональність управлінських рішень і досягнення належного балансу між публічним і приватним інтересами.

Протягом тривалого часу осмислення системи принципів адміністративної процедури здійснювалося за умов законодавчої невизначеності її складу та структури. Її контурами фактично слугували, з одного боку, доктринальні пропозиції окремих дослідників, а з іншого – приписи підзаконних нормативно-правових актів, які ситуативно регулювали процедурні аспекти. У результаті характер реалізації компетенції публічної адміністрації формувалася під впливом реформаційних трансформацій державного механізму, вибудованих на засадах людиноцентризму та сервісної орієнтації влади.

З огляду на розуміння адміністративної процедури як структурованого, нормативно визначеного порядку ухвалення адміністративних актів, укладення адміністративно-правових договорів або розв'язання індивідуальних справ у сфері публічного адміністрування, її характерні ознаки доцільно формулювати так: нормативно закріплена юридична форма: процедура існує у встановлених законом (інших НПА) приписах і реалізується в належній формі; спеціально-процедурний характер: принципи та правила управлінських дій прямо містяться в нормах публічного права; двовекторність регулювання: охоплює як діяльність суб'єкта публічної влади, так і поведінку приватної особи-адресата; функціональна спрямованість, що зорієнтована на прийняття компетентним органом індивідуального адміністративного акта (чи укладення адміністративного договору); цільова прив'язка, що застосовується для вирішення конкретної адміністративної справи; гарантійний зміст, що покликано забезпечити ефективну реалізацію прав приватних осіб і запобігти їх порушенню; результативність, що породжує зовнішні правові наслідки правостановлюючого або правообмежувального характеру; обов'язковість, що полягає у дотриманні процедурних вимог і виконання прийнятих актів є імперативним для всіх учасників.

На думку В. П. Тимошука, система принципів адміністративної процедури охоплює, зокрема, вимогу верховенства права, що забезпечує пріоритет і соціальну цінність прав та свобод людини у взаємодії з адміністративними органами, а також вимогу законності, яка передбачає відповідність індивідуальних адміністративних актів чинному законодавству. Їй кореспондують вимоги юридичної рівності учасників і недискримінації, відкритості та публічності діяльності влади, мінімізації надмірного формалізму під час розгляду індивідуальних справ, дотримання розумних строків, об'єктивності й неупередженості у прийнятті рішень. Центральним є принцип добросовісності як обов'язок ухвалювати рішення з чесною метою, у функціональній відповідності потребам справи та з досягненням балансу приватного й публічного інтересів. Доповнюють цю рамку вимоги розумності й розсудливості у реалізації компетенції, доступності відомостей про діяльність суб'єктів владних повноважень, обґрунтованості рішень, дій чи бездіяльності, а також презумпція правомірності дій і вимог приватної особи [7, с. 129–131].

У науковій літературі неодноразово здійснювалися спроби систематизувати принципи адміністративної процедури; загальна тенденція цих розвідок полягає у виробленні авторських, методологічно вмотивованих класифікацій. У наукових публікаціях обґрунтовується підхід щодо триєдиної побудови системи принципів адміністративної процедури та адміністративного судочинства: по-перше, принципи, безпосередньо закріплені в Конституції України; по-друге, принципи, нормовані чинним адміністративним процедурним законодавством; по-третє, засади, що випливають із морально-етичних основ суспільства. Така триадична модель відтворює різні джерела легітимації та рівні нормативності, водночас забезпечуючи ієрархізацію процедурних вимог: конституційні засади виконують роль метанорм, законодавчі – операціоналізують їх у регулятивних приписах, а моральні – виконують субсидіарну функцію заповнення прогалів та оціночного спрямування правозастосування. Разом із тим межі між цими підсистемами залишаються проникними: етико-ціннісні вимоги дедалі частіше позитивуються в законі, а конституційні принципи конкретизуються через галузеві процедури [8, с. 71].

Н. Ю. Задирака обґрунтовує доцільність класифікації принципів адміністративної процедури шляхом їх диференціювання на загальноправові (конституційно-правові) та спеціально-правові (галузеві), а також виокремлює окрему підгрупу принципів позапозитивного походження,

що виводяться з моральних і культурних традицій суспільства та виконують субсидіарну, коригуючу функцію у правозастосуванні [9, с. 64].

Класифікацію принципів адміністративних процедур доцільно вибудовувати за критерієм форми їх об'єктивованого вияву. У такій системі координат нормативні принципи становлять позитивовані засади, безпосередньо закріплені в Конституції, законах і підзаконних актах, які встановлюють обов'язкові правила поведінки учасників та мінімальні стандарти належної процедури (законність, відкритість, розумні строки тощо). Натомість змістовні (аксіологічні) принципи відображають ціннісні орієнтири й телеологію регулювання, формуються у доктрині та судовій практиці, спрямовують тлумачення оціночних понять і заповнення прогалів, забезпечуючи матеріальну справедливість і пропорційність (зокрема добросовісність, розумність, баланс публічного й приватного інтересів).

Водночас між цими класами існує динамічний перехід: змістовні засади можуть набувати нормативного статусу через позитивування, тоді як нормативні – отримують реальний зміст завдяки аксіологічній інтерпретації. Така бінарна модель поєднує передбачуваність і формальну визначеність із матеріальною обґрунтованістю рішень, підвищуючи якість публічного адміністрування [10, с. 174].

Нормативні принципи адміністративної процедури репрезентовані у позитивному праві та закріплені в актах різної юридичної сили, серед яких системоутворюючими є Закон України «Про адміністративні послуги» та Закон України «Про адміністративну процедуру». Вони встановлюють обов'язкові стандарти належної процедури й визначають мінімальні вимоги до поведінки учасників публічно-управлінських відносин. Натомість змістовні (аксіологічні) принципи відбивають телеологію та ціннісні засади регулювання – «дух» закону радше, ніж його «букву». Такі засади формуються й конкретизуються доктриною та судовою практикою, спрямовують тлумачення оціночних понять, заповнення прогалів і забезпечують матеріальну справедливість, пропорційність, добросовісність і баланс публічного та приватного інтересів. Обидва масиви перебувають у динамічній взаємодії: аксіологічні орієнтири з часом набувають позитивованого вираження, тоді як нормативні приписи отримують реальний зміст через ціннісно-цільове тлумачення. Отже, ідентифікація принципів адміністративної процедури має спиратися не лише на буквальне тлумачення норм, що прямо їх закріплюють, а й на виявлення їх імпліцитного відображення у системно пов'язаних приписах. Іншими словами, принципи слід реконструювати з урахуванням суміжних норм, які опосередковано розкривають їх зміст і функції.

Визначення змісту принципу добросовісності в системі принципів адміністративної процедури невід'ємно пов'язане з розумінням природи та меж адміністративної дискреції. Дискреційні повноваження надають суб'єктам публічної адміністрації простір вибору між кількома юридично допустимими рішеннями, однак такий розсуд не є «вільною рукою»: він пов'язаний правом і лімітований цілями закону, вимогами верховенства права, пропорційності, рівності, недискримінації та заборонаю зловживання владою. У цьому контексті добросовісність виконує роль внутрішнього стандарту здійснення розсуду: вимагає чесної мети (відсутності прихованого наміру), послідовності й несуперечливості поведінки органу (*venire contra factum proprium*), урахування релевантних і неврахування нерелевантних обставин, належного мотивування рішення, захисту легітимних очікувань адресата та прагнення балансу публічного й приватного інтересів. Операціоналізація принципу передбачає процедурні запобіжники: прозоре збирання фактів, розгляд альтернатив менш обтяжливих для прав особи, пропорційність за треступе-

невим тестом (придатність – необхідність – зважування), фіксацію причин відхилення усталеної практики, а також пояснюваність і верифікованість рішень, у т.ч. алгоритмічних. Добросовісно здійснений розсуд робить адміністративні акти передбачуваними та судово контрольованими; відхилення від цих вимог тягне підвищені стандарти обґрунтування або визнання акта протиправним [11].

Реалізація дискреційних повноважень означає вибір адміністративним органом між кількома юридично допустимими альтернативами на підставі власної оцінки фактів і сформованого внутрішнього переконання. Такий розсуд здійснюється індивідуально уповноваженим суб'єктом і спирається на його професійне судження.

У межах здійснення дискреції вирішального значення набуває дотримання вимоги добросовісності. Йдеться про стандарт поведінки, що зобов'язує адміністрацію діяти з чесною метою, без прихованого наміру, не зловживаючи наданими правами, з повагою до меж компетенції та принципів закону. Добросовісність виконує подвійну функцію: водночас захищає публічний інтерес (через прозорість і пропорційність втручання) та права приватних осіб (через передбачуваність і недискримінаційність рішень). Важливо розрізняти: добросовісна помилка не легалізує протиправний акт, однак може впливати на оцінку вини посадової особи адміністративним судом, вибір засобів захисту та інтенсивність санкцій. Отже, вимога добросовісності є характеристикою службової діяльності та критерієм контролю дискреції, що унеможливує зловживання владою і спрямовує орган до справедливого, законного та обґрунтованого рішення.

Принцип добросовісності в адміністративній процедурі має аксіологічне походження: він виростає з моральних засад суспільства, позитивується у праві та функціонує як один із базових орієнтирів належного врядування. У цьому значенні добросовісність виступає метапринципом, що задає стандарт поведінки як публічної адміністрації, так і приватних осіб: діяти щиро, сумлінно та неупереджено, у межах закону, послідовно й передбачувано, з повагою до довіри адресата та його легітимних очікувань.

Зміст принципу охоплює, зокрема, чесність (відмова від обману, підроблення, маніпуляцій), лояльність до закону й обов'язків, розумність і пропорційність рішень, утримання від зловживання правами та владними повноваженнями, відкритість мотивів і послідовність дій. Завдяки міждисциплінарній природі добросовісність є релевантною не лише для публічного права, а й для бізнесу, науки та громадського життя загалом, виконуючи інтегруючу функцію етичних і правових стандартів «чинити добро чесно». У процедурному вимірі вона слугує критерієм оцінки розсуду адміністрації та запобіжником свавілля, забезпечуючи баланс публічного й приватного інтересів.

Добросовісна поведінка учасника адміністративної процедури передбачає сумлінне виконання обов'язків, що випливають із його компетенції, повагу до прав і законних інтересів інших осіб та утримання від дій, здатних завдати їм шкоди. Як нормативний стандарт вона вимагає усвідомлення та прийняття відповідальності за наслідки власних рішень, належної прозорості комунікації (своєчасне інформування про наміри, вчинені дії й ухвалені акти) і процесуальної лояльності – відсутності зловживань правами та маніпуляцій доказами чи строками. Добросовісність знаходить також своє відображення у готовності до співпраці та взаємодії з іншими сторонами задля досягнення публічно значущих цілей і розв'язання проблем, що забезпечує баланс приватного та публічного інтересів

і підвищує передбачуваність та легітимність адміністративних рішень.

Принцип добросовісності в адміністративній процедурі передбачає раціональність і процесуальну економію: дії мають здійснюватися без невинуватених витрат часу та ресурсів, із використанням максимально простих і доступних процедур, що полегшують взаємодію з адміністративними органами. Його реалізація несумісна з надмірним формалізмом, тобто з вимогами, які не стосуються суті вирішення справи та не впливають на законність чи обґрунтованість акта. Водночас спрощення процедури не може підірвати зміст і мету правового регулювання: воно має забезпечувати належний рівень гарантій і не зменшувати ступінь захисту прав людини. Отже, добросовісність задає орієнтацію всієї процедури на ефективний, пропорційний і правозахисний результат, визначаючи її об'єкт і мету як забезпечення та охорону прав і свобод особи – невід'ємної функції публічної адміністрації.

Висновки. Принцип добросовісності детермінує вимогу до публічної адміністрації діяти ефективно, просто й правозахисно, уникаючи надмірного формалізму, що не слугує меті вирішення справи. Його зміст ґрунтується на загальнолюдських і загальноправових цінностях – чесності, справедливості та повазі до прав людини – і органічно пов'язаний із ідеями демократії та справедливого врядування. Добросовісність опосередковано підвищує результативність правового регулювання: відносини, вибудовані на засадах чесності, забезпечують більш ефективне й справедливе застосування правових засобів.

Як ключова засада адміністративної процедури, добросовісність орієнтує орган на безумовне домагання справедливого врегулювання конкретної справи, балансування приватних і публічних інтересів відповідно до фактичних обставин, а також на розсудливість і чесність у виборі засобів впливу. Застосування процесуального розсуду потребує належної, перевіреної аргументації як дій, так і рішень або утримання від них. Отже, реалізація принципу добросовісності передбачає відповідність поведінки суб'єкта владних повноважень критеріям розумності та справедливості, що зміцнює довіру, передбачуваність і легітимність адміністративних рішень.

Принцип добросовісності є системоутворюючою складовою сучасної адміністративно-правової доктрини України. Він має подвійну природу: нормативну (позитивовану насамперед Законом України «Про адміністративну процедуру») та аксіологічну (вкорінену в загальнолюдських цінностях чесності, справедливості, поваги до прав людини). У цій якості добросовісність виконує роль метапринципу, який конкретизує верховенство права, юридичну визначеність і пропорційність у публічно-управлінських відносинах. Добросовісність структурує здійснення адміністративної дискреції, трансформуючись у перевірювані стандарти: чесна мета та відсутність прихованого наміру; послідовність і несуперечливість дій (у т.ч. заборона *venire contra factum proprium*); урахування релевантних і невикористання нерелевантних фактів; належне мотивування; захист легітимних очікувань адресата; процесуальна економія й антиформалізм, що не підривають рівень гарантій. Водночас необхідно наголосити: добросовісна помилка не легалізує протиправний акт, але може впливати на інтенсивність відповідальності та способи захисту.

Отже, на теоретичному рівні існує бінарна модель принципів адміністративної процедури, що поділяється на нормативні та змістовні (аксіологічні), що відображає їхню динамічну взаємодію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Качуровський В. В. Особисті немайнові права в системі прав інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. Київ, 2019. 201 с.
2. Кожевникова В. О. Науково-теоретичні засади обмеження прав суб'єктів сімейних відносин : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України ; Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2019. 520 с.

3. Примак В. Д. Вина і добросовісність у цивільному праві (теорія, законодавство, судова практика). Київ : Юрінком Інтер, 2008. 432 с.
4. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності : навч. посіб. / за ред. проф. Д. В. Чернілевського. Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.
5. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 141 с.
6. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник. Харків : Право, 2019. 368 с.
7. Тимошук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : монографія. Київ: Конус-Ю, 2010. 296 с.
8. Криворучко І. В. Класифікація принципів адміністративної процедури та її застосування наукою державного управління. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2016. Вип. 1. С. 64–74
9. Задирака Н. Ю. Принцип добросовісності як принцип здійснення адміністративної процедури. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 163. С. 68-79.
10. Glebko O.V. The principle of the rule of law and its influence on the principles of judicial proceedings in cases of administrative offenses. *Comparative and Analytical Law*. 2015. 5. P. 173-176.
11. Zadyraka N., Leheza Ye., Bykovskiy M., Zheliezniak Ye., Leheza Yu. Correlation of Legal Concepts of Administrative Procedure and Administrative Liability in the Sphere of Urban Planning. *Journal Cita Hukum*. 2023. №1(11). P. 1-12. Retrieved from <https://journal.uinjkt.ac.id/index.php/citahukum/arti>

Дата першого надходження рукопису до видання: 15.09.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.10.2025
 Дата публікації: 29.10.2025